

Borgingskaart Burgerschap (onderwijsleerproces)

Kaart:	Deel 1: Actief Burgerschap <ul style="list-style-type: none">• Een doel en een middel• Hoe leren wij dit aan? Deel 2: Kerndoelen en Bouwstenen
Verantwoordelijke:	Team – Directie
Geëvalueerd:	

Kaart deel 1:

Actief Burgerschap

Inleiding

Burgerschap is het leren omgaan met elkaar, de omgeving en de wereld waarin we leven. Dit is van klein (school/gezin) tot groot (wereldwijd). Wij zien het als een taak van de school om leerlingen op te voeden tot evenwichtige, fatsoenlijke, democratische, participerende en coöperatieve burgers van de Nederlandse samenleving. Zij moeten goed met anderen om kunnen gaan en deel kunnen nemen aan de multiculturele samenleving, die steeds complexer wordt. Vanuit ons gedachtegoed van een openbare school is iedereen welkom, dit is een mooie basis voor het burger zijn.

Van jong tot oud gaat het in school om jezelf te ontwikkelen, samen te werken en verantwoordelijkheid te nemen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de samenwerkingsvormen bij projecten waarbij de oudere leerlingen de jongere onder hun hoede nemen, maar ook het samen spelen op het plein.

Als de leerlingen van onze school doorstromen naar het voortgezet onderwijs, willen we leerlingen afleveren die stevig in de wereld staan met een goed gevoel van eigenwaarde, respectvol en eerlijk met elkaar omgaan en op die manier een steentje bij kunnen dragen aan onze maatschappij. We willen dat de leerlingen begrijpen hoe de Nederlandse rechtsstaat werkt en wat er van hen verwacht wordt om in zo'n rechtsstaat goed te kunnen functioneren.

Onze scholengroep vindt het belangrijk dat de leerlingen leren op een verdraagzame manier met elkaar om te gaan. De school functioneert hierbij als een veilige oefenplaats voor leerlingen.

Burgerschapsvorming wordt bij ons op school niet als een apart vak gegeven. Het is verweven in ons totale onderwijsprogramma. Waar het duidelijk terugkomt is in de vormingslessen (GVO en HVO), bij wereldoriëntatie (Blink, Faqta), bij het kijken van het Jeugdjournaal, bij taal (middels de methode) en in incidentele thema's, bijvoorbeeld op Prinsjesdag, adopteer een monument of tijdens verkiezingen.

Actief Burgerschap

Onder Actief Burgerschap wordt verstaan: Het zelfstandig verantwoordelijkheid nemen door kinderen voor gemeenschapsbelangen binnen en/of buiten de school. De Onderwijsraad heeft in deze zes kerndoelen geformuleerd waar het basisonderwijs aan moet voldoen inzake Actief Burgerschap:

1. De kinderen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en de anderen;
2. De kinderen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht;
3. De kinderen leren de hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger;
4. De kinderen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen;
5. De kinderen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en leren om respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen;
6. De kinderen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Kinderen en jongeren moeten initiatief nemen, zelf keuze maken en de consequenties van die keuzes leren dragen. Zij moeten de kans krijgen om actief ervaringen op te doen met:

- keuzes maken;
- meedenken en beslissen;
- participeren;
- reflecteren;
- uitvoeren;
- verantwoordelijkheid dragen.

Mogelijkheden daartoe moeten worden gezocht binnen- en buiten de schoolmuren. Alle kinderen maken deel uit van de maatschappij en vullen daarin vaak al verantwoordelijke taken. Naast deze kwantitatieve opvatting is ook het kwalitatieve aspect van burgerschapsvorming van groot belang. Het belang hechten aan - en je betrokken voelen bij - zijn van grote meerwaarde. Ook het aspect van de sociale verbondenheid, voelen van het geliefd zijn, je belangrijk en welkom voelen mag niet worden onderschat. Jongeren moeten serieus genomen worden, ook het recht hebben om 'jong' te zijn, maar tegelijkertijd erkend worden als medeburger. Een medeburger die aan het leren is om het leven en de samenleving waarin ze zich bevinden vorm te geven.

Dit vraagt een duidelijke pedagogische aanpak. De meerwaarde op didactisch vlak van Actief Burgerschap zit vooral in het stimuleren van het opdoen van ervaringen binnen- en buiten de school en in het betrekken van die ervaringen bij het onderwijs.

Allereerst is het bevorderen van Actief Burgerschap in het onderwijs een (maatschappelijk) doel op zich.

Actief Burgerschap richt zich daarbij op:

- het opdoen van (positieve) ervaringen met het dragen van verantwoordelijkheid, initiatief, besluitvorming en het tot nut zijn voor de samenleving;
- het zich oriënteren op de eigen groep, school, omgeving en maatschappij;
- identiteitsvorming door eigen mogelijkheden en talenten te verkennen;
- deelnemen aan een gemeenschap en functioneren in intermenselijke verhoudingen buiten de leerling-leerkracht;
- gelegenheid bieden tot het vormen van een emotionele relatie met onderwijsinhouden.

Ten tweede is Actief Burgerschap ook een afgeleid doel van diverse bestaande onderwijsactiviteiten waaronder:

- het ontwikkelen van sociale competenties;
- de maatschappijvakken;
- ethische oriëntatie;
- het integreren van (buitenschoolse) ervaringen in het onderwijs;
- educaties en projecten rondom milieu, aandacht voor duurzame ontwikkeling, mensenrechten, gezondheid en de multiculturele samenleving.

Ten derde is Actief Burgerschap een middel om andere doelen te bereiken:

- het leren verbeteren in brede zin;
- het vergroten van motivatie;
- het ontwikkelen van zelfbeeld en geloof in eigen kunnen;
- het ontwikkelen van sociale verbondenheid en respect voor anderen;
- het gebruik maken van complexe authentieke situaties bij het leren;
- het concretiseren van schoolse kennis en vaardigheden;
- het leveren van een bijdrage aan buurt en samenleving;
- het stimuleren van activerende werkvormen en participatie binnen de school.

Hoe leren wij dat aan?

Actief Burgerschap is een deel van de pedagogische opdracht van scholen. Dit betekent, dat de school niet kan volstaan met het aanbieden van traditionele kennis uit de schoolvakken die zich daarvoor lenen. Actief Burgerschap is niet louter te ontwikkelen door de overdracht van kennis of het beoordelen van werkstukken, presentaties en toetsen op de overgedragen kennis m.b.t. burgerschapsvorming.

Kennisoverdracht heeft in deze context maar een beperkte meerwaarde. Actief Burgerschap leer je door te doen, door te ervaren wat het is. Het 'ervaringsleren' is een natuurlijke en vanzelfsprekende manier van leren, die zich niet beperkt tot de school. De school is een uitermate geschikte leerplaats om deze manier van leren op een gestructureerde manier tijd, ruimte en plaats te geven. De school zal in dit geval ruimte moeten bieden voor- en aandacht schenken aan:

- de wereld binnen en buiten de school;
- gemeenschapsbelangen;
- reflectie;
- elders opgedane leerervaringen.

Op onze school bieden wij kinderen in ruime mate en op gelijkmatig verdeelde wijze ruimte om zich met bovenstaande op zinnvolle wijze bezig te houden. De eerder en de in deel 2 aangegeven kerndoelen zijn gekoppeld aan de activiteiten die gedurende de gehele schoolloopbaan worden aangeboden. Deze activiteiten voldoen in meer- en mindere mate aan de, door de Onderwijsraad, geformuleerde kerndoelen. Door het evenwicht te zoeken binnen het activiteitenaanbod en de daaraan gekoppelde kerndoelen is het mogelijk balans te ontdekken binnen het aanbod inzake Actief Burgerschap.

Het rekening houden met verschillen zit verweven binnen ons totale onderwijsaanbod. De pedagogische- en didactische benadering is gericht op de onderwijsbehoeften van alle kinderen. Het zorgdragen voor een veilig schoolklimaat draagt er toe bij dat kinderen Actief Burgerschap als iets 'normaals' ervaren.

Actief Burgerschap als maatschappelijk doel en middel moet een vaste plaats verwerven binnen onze school en verankerd worden in ons onderwijs en activiteitenaanbod.

Kerndoelen Primair Onderwijs

Kerndoelen die direct of indirect over burgerschap gaan, zijn in het basisonderwijs ondergebracht bij het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. In dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan.

De huidige kerndoelen voor burgerschap zijn:

- Kerndoel 36: de leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Daarnaast bevat het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' kerndoelen die eveneens goed in verband gebracht kunnen worden met een aspect van burgerschap, bijvoorbeeld door een relatie te leggen met 'De eigen verantwoordelijkheid voor de leefomgeving', 'De situatie in Nederland vergelijken met elders' en met 'Historische aspecten':

- Kerndoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- Kerndoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.
- Kerndoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Buiten het leergebied oriëntatie op jezelf en de wereld zijn er kerndoelen die vaardigheden beschrijven die een belangrijke voorwaarde zijn voor deelname aan de pluriforme democratische samenleving.

Met name in de kerndoelen Nederlandse taal is veel aandacht voor 'zichzelf informeren', 'feiten en meningen onderscheiden' en 'deelnemen aan discussie'.

Hier ligt ook een relatie met 'mediawijsheid':

- Kerndoel 3: De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

- Kerndoel 6: De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

Tot slot bevatten de leergebieden kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs kerndoelen die verband hebben met respectievelijk identiteit en cultureel erfgoed en vormen van samenwerking en overleg.

- Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.
- Kerndoel 58: De leerlingen leren samen met anderen op een respectvolle manier aan bewegingsactiviteiten deelnemen, afspraken maken over het reguleren daarvan, de eigen bewegingsmogelijkheden inschatten en daarmee bij activiteiten rekening houden.

Bouwstenen (uitwerking in kennis en vaardigheden) (Curriculum.nu, sd)

Titel van de bouwsteen	Primair onderwijs	Uitvoering Scholengroep SchoonNoordSleen
<p>Vrijheid en gelijkheid</p>	<p>Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.</p>	<p>Op school hanteren wij een Gedragsverwachting. Groep 1-8: jaarlijks samen klassenafspraken opstellen en gedragsverwachting (gang, plein, klas) bespreken. In de groepen wordt met elkaar gesproken over omgangsregels n.a.v. van actuele gebeurtenissen, bijv. n.a.v. het jeugdjournaal (bovenbouw) en Koekeloere (onderbouw). In thema's van geschiedenis (Blink, Faqta) wordt gewerkt over de democratische rechtstaat en de grondwet.</p>
<p>Macht en inspraak</p>	<p>Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de manier waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.</p>	<p>Groep 1-8: Regels en afspraken worden tijdens het gezamenlijk opstellen van de klassenafspraken besproken. Hierbij komt ook aan bod wat de gevolgen zijn van het niet naleven van deze gemaakte afspraken. Groep 1-8: Met elkaar overleggen aan welk sociaal doel een periode lang wordt gewerkt en de beloning die de leerlingen hierbij kunnen verdienen. In thema's van geschiedenis/aardrijkskunde uit Blink/Faqta (groep 4-8) wordt gewerkt over macht en gezag, in het Jeugdjournaal komt het zeer regelmatig aan de orde (groep 5-8). <i>De Vlinderhof: De leerlingenraad wordt elk jaar opnieuw samengesteld. Hierin zit een afvaardiging van elke bovenbouwgroep. Deze bespreekt de zaken die spelen op school en geeft de schoolleiding advies.</i></p>

<p>Democratische cultuur</p>	<p>Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt, dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvorming in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen mensen.</p>	<p>Er worden veel besluiten klassikaal genomen: bijv. bij het kiezen van een voorleesboek in de klas, de keuze voor lees-teksten/boeken, film kiezen, het bediscussiëren van de stelling van het jeugdjournaal.</p> <p>Tijdens kring/groepsgesprekken met de groep worden meningen gedeeld en in de Gouden en Zilveren Weken worden bijvoorbeeld klassenactiviteiten gezamenlijk gekozen.</p> <p>In thema's van geschiedenis/aardrijkskunde/natuur uit Blink/Faqtā (groep 4-8) komt besluitvorming terug, tevens in de spreken en luisteren lessen van taal (methodegebonden).</p> <p><i>De Vlinderhof: De leerlingenraad brengt de stem van leerlingen onder de aandacht bij de schoolleiding.</i></p> <p><i>De Vlinderhof en De Akker: In kindgesprekken (talentgesprekken Kindertalentenfluisteraar) worden wensen en opvattingen gedeeld met de leerkracht.</i></p>
<p>Identiteit</p>	<p>Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvormende aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.</p>	<p>Tijdens GVO-lessen van groep 1-8 en de HVO-lessen van groep 5-8 is de identiteitsvorming hoofdzaak.</p> <p>Religie en cultuur komen terug in de thema's uit Blink/Faqtā (geschiedenis en aardrijkskunde, groep 4-8).</p> <p><i>De Vlinderhof en De Akker: Talentgesprekken en de talenten van de Kindertalentenfluisteraar, elke leerkracht is gecertificeerd Kindertalentenfluisteraar. Schoolbreed staat een talent twee weken centraal, hierna wordt het centrale talent gewisseld, leerlingen kunnen de keuze maken of dat talent ook ben hen past. Het centrale talent wordt in de klas gesproken en in de klas is zichtbaar welke leerling zichzelf welk talent toekent.</i></p>

Scholengroep SchoonNoordSteun

<p>Diversiteit</p>	<p>Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen. Ze leren conflicten vreedzaam op te lossen. Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.</p>	<p>Onderdeel van de GVO- en de HVO-lessen. Groep 1-8: Conflictsituaties individueel en/of in (sub-)groepen bespreken en hoe op te lossen. Onderdeel van thema's van wereldoriëntatie uit Blink/Faqtta (geschiedenis, aardrijkskunde, natuur & techniek, groep 4-8).</p>
<p>Solidariteit</p>	<p>Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.</p>	<p>De stichting heeft een veiligheidsplan en school een pestprotocol. Groep 1-8: Bij voorvallen in gesprek met de klas, hierbij leerlingen laten verwoorden, verplaatsen in de ander en daarbij situaties uitspelen. In de bovenbouw wordt gediscussieerd over onderwerpen n.a.v. het Jeugdjournaal of voorvallen op het plein. <i>De Vlinderhof: De leerlingenraad en de vorming hiervan gebeurt op democratische wijze in/door klas.</i></p>
<p>Digitaal samenleving</p>	<p>Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke leven en de publieke sfeer. Ze leren kritisch denken over media-inhoud en -processen en daar ook naar handelen.</p>	<p>Groep 3-8: bespreken van het Media/ICT-protocol. Groep 5-8: Jeugdjournaal met onderwerpen over de digitale wereld en hierover discussiëren. Lessen mediawijsheid. Betrouwbaarheid informatie komt aan de orde in de lessen van aardrijkskunde (Blink/Faqtta) en de taalmethode. Informatie van externen - bijvoorbeeld Mediamasters, gr. 7-8.</p>

<p>Duurzaamheid</p>	<p>Leerlingen leren in duurzaamheidskwesities over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving. Zij leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun gedrag.</p>	<p>Gesprekken over en het scheiden van afval in de klas en het daadwerkelijk scheiden van afval. Fruit op school en deelname Nat. Schoolontbijt. Lessenseries (plastic soep, Noordpool, Climate change). Meewerken (De Akker) aan het “Sleen Schoon”-project (Sleen), waarbij er afval wordt opgeruimd uit de buurt. Aangesloten (De Vlinderhof) bij Staatsbosbeheer, her onderhouden van een stuk natuur onder leiding van Staatsbosbeheer. Als onderdeel van de lessen Wereldoriëntatie - natuur & techniek en aardrijkskunde (Blink/Faqta) en taal (methodegebonden).</p>
<p>Globalisering</p>	<p>Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.</p>	<p>Hier is aandacht voor tijdens de HVO (5-8) en de GVO-lessen (5-8). Groep 4-8: Als onderdeel van de lessen Wereldoriëntatie - natuur & techniek en aardrijkskunde (Blink/Faqta) en taal (Taal Actief). Groep 5-8: Discussiëren over stellingen uit het Jeugdjournaal. School onderhoudt contacten met verzorgingstehuizen in Schoonnoord en Sleen om daar te zingen, voor te lezen, spelletjes spelen of andere (incidentele) activiteiten (Nationale Pannenkoekendag).</p>
<p>Technologisch burgerschap</p>	<p>Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesities te herkennen en gaan in gesprek over perspectieven die ze kunnen innemen.</p>	<p>Op school wordt gewerkt met digiborden en Chromebooks. Groep 4-8: Als onderdeel van de lessen Wereldoriëntatie - natuur & techniek (Blink/Faqta). Tweemaal per jaar schoolbreed thema, waarin de 21^e Eeuwse Vaardigheden zitten verweven. Groep 5-8: Lessen techniek als onderdeel van wereldoriëntatie.</p>

Denk- en Handelwijzen

Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang de inhoud van de overige bouwstenen.

Schoolbreed wordt het coöperatief leren ingezet, beschreven in een borgingsdocument met hierin o.a. de afspraak welke structuren er minimaal in welk leerjaar aangeboden worden.

Groep 5-8: Discussies voeren over de stelling van het Jeugdjournaal.

Groep 4-8: Als onderdeel van de lessen Wereldoriëntatie (Blink/Faqtq).

Tweemaal per jaar schoolbreed thema, waar het onderzoekend leren (21ct Skills) in verweven zit.

Scholengroep SchoonNoordSteen

Samenvattend kunnen we concluderen dat het onderwijs- en activiteitsaanbod op onze scholengroep in voldoende mate bijdraagt aan Actief Burgerschap en tevens alle kerndoelen omvat. Er is balans, waarbij wel moet worden opgemerkt dat kerndoel 3 en 6 wat minder frequent voorkomen in het burgerschapsaanbod gedurende de gehele schoolperiode.

De nadruk ligt momenteel met name op de kerndoelen 1, 2, 4 en 5. Hierin staat de persoonlijke relatie meer centraal. Sociaal gedrag wordt vastgelegd in Kanvas en wordt vooralsnog gemonitord middels de methode Kanjertraining.